

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky

Tézy na štátne skúšky z chémie pre učiteľské štúdium

Všeobecná a anorganická chémia

1. Základy teórií chemickej väzby: kovalentná väzba (hybridizácia, teória valenčných väzieb, teória molekulových orbitálov – vysvetliť na konkrétnych časticiach), iónová väzba, väzba v koordinačných zlúčeninách, van der Waalsove sily, vodíková väzba.
2. Molekuly, ich vlastnosti: geometria (určenie pomocou teórie VSEPR), dipólový moment, polarita molekúl.
3. Roztoky, zloženie roztokov. Roztoky elektrolytov.
4. Kyseliny a zásady (Arrheniova, Brönstedova a Lewisova teória), protolytické reakcie, hydrolýza. Sila kyselín a zásad.
5. Oxidácia a redukcia, oxidačno-redukčné reakcie, rad napätia kovov.
6. Základy termodynamiky (stavové funkcie U, H, S, G), termochemické zákony.
7. Základy reakčnej kinetiky. Chemická rovnováha.
8. Štruktúra tuhých látok (iónové, molekulové a atómové kryštály)
9. Vlastnosti s-prvkov, ich zlúčeniny s kyslíkom, hydridy, hydroxidy, soli
10. Vlastnosti p1 – p5 prvkov a ich zlúčeniny – oxidy, hydridy, hydroxidy, kyseliny, soli.
11. Všeobecné vlastnosti d-prvkov, príklady ich najbežnejších jednoduchých a koordinačných zlúčení. Izopolyzlúčeniny.
12. Metódy prípravy jednoduchých anorganických látok (kovy a nekovy, oxidy, hydroxidy, kyseliny, soli,) a priemyslové výroby najdôležitejších anorganických látok.

Organická chémia

1a) Väzby v organických zlúčeninách, hybridizácia, elektrónové efekty (indukčný a mezomérny), organické zlúčeniny ako kyseliny a zásady, Brönstedtova a Lewisova teória kyslosti, vplyv štruktúry na kyslosť.

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

**Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky**

1b) Základné procesy na báze uhlia, ropy a zemného plynu (výroba syntézneho plynu, krakovanie, výroba základných alkénov, arénov a acetylénu).

2a) Typy a mechanizmy organických reakcií, klasifikácia reakcií podľa činidla, podľa spôsobu zániku, resp. vzniku väzby; termodynamické a kinetické predpoklady organických reakcií.

2b) Výroba jednosýtnych alkoholov (metanol cez syntézny plyn, etanol z etylénu, vyššie alkoholy oligomerizáciou olefínov s následným alfol procesom).

3a) Substitučné radikálové reakcie, mechanizmus, stabilita radikálov, selektivita; substitučné nukleofilné reakcie na sp^3 uhlíku, vplyv štruktúry na reaktivitu (S_N1 , S_N2 – reakcie), substitúcie vs. eliminácie, stereochemia nukleofilných substitúcií (Waldenov obrat, racemizácia).

3b) Výroba viacsýtnych alkoholov (etylénglykol cez etylénoxid, glycerol na báze propylénu, pentaeritrytol z formaldehydu a acetaldehydu).

4a) Substitučné nukleofilné reakcie na sp^2 uhlíku (acylová substitúcia), reakcie karboxylových kyselín a ich funkčných derivátov, substitučné elektrofilné reakcie na α -uhlíku karboxylových kyselín a karbonylových zlúčenín (énamíny).

4b) Oxosyntézy (hydroxyformylácia, hydroxykarbonylácia a Kochova syntéza karboxylových kyselín).

5a) Substitučné elektrofilné reakcie, mechanizmus, vplyv substituentov na priebeh reakcií, orientačný účinok substituentov, reakcie v bočnom reťazci; substitučné nukleofilné reakcie na aromatickom jadre, mechanizmy (adično-eliminačný, eliminačno-adičný), diazóniové soli.

5b) Priemyselná výroba fenolu (sulfónová cesta, Hockov proces) a jeho využitie v syntéze plastických látok (bakelit).

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

**Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky**

6a) Adičné elektrofilné a adičné radikálové reakcie na dvojitej a trojitej väzbe, Markovnikovo pravidlo, oxidácie násobných väzieb, parciálne redukcie trojitej väzby.

6b) Výroba Bisfenolu A a epichlórhýdrínu a ich využitie v syntéze epoxidových živíc.

7a) Adičné reakcie konjugovaných diénov (1,2- a 1,4-adície), termodynamicky a kineticky riadené reakcie, cykloadície; konjugované adície na α,β -nenасыtené karbonylové zlúčeniny, reakcie s Gilmanovými činidlami a Grignardovými činidlami.

7b) Nitrácia aromátov, redukcia nitroderivátov a ich využitie v priemysle farbív, polyuretány na báze diizokyanátov.

8a) Adičné nukleofilné reakcie na sp^2 uhlíku karbonylovej skupiny, reakcie s Grignardovými činidlami, oxidácie a redukcie karbonylových zlúčenín.

8b) Výroby na báze acetylénu a etylénu (vinylchlorid, vinylacetát, acetaldehyd a jeho sekundárne produkty – kyselina octová, acetanhydrid).

9a) Eliminačné reakcie, bimolekulové eliminácie (E2), monomolekulové eliminácie (E1), dehydratácie, Hofmannova eliminácia, eliminácie vicinálnych dihalogénderivátov.

9b) Základné komponenty na výrobu polyesterov (kyselina tereftalová, maleínanhydrid, ftalanhydrid, etylénglykol).

10a) Izoméria, typy izomérov, štruktúrne (konštitučné), stereoizoméry (konformačné, konfiguračné), enantioméry, príklady jednotlivých typov izomérov.

10b) Základné komponenty na výrobu polyamidov (cyklohexanón, kyselina adipová, hexametyléndiamín, kaprolaktám).

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

**Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky**

Biochémia

Biochemické zákonitosti všeobecne platné pre všetky živé organizmy. Chemická štruktúra a vlastnosti látok, ktoré sú základom živej hmoty. Enzymová katalýza biochemických reakcií. Energetický metabolizmus. Podstata chemických procesov prebiehajúcich v organizmoch. Metabolizmus sacharidov, lipidov, proteínov a nukleových kyselín.

1. Štruktúra a funkcia proteínov

Zloženie proteínov. Fyzikálno-chemické a biologické vlastnosti aminokyselín. Funkcia aminokyselín z hľadiska tvorby peptidov. Štruktúra a vlastnosti peptidovej väzby. Význam rôznych druhov väzieb v molekule proteínov. Úrovne štruktúr v architektúra proteínov – primárna, sekundárna, terciárna a kvartérna. Fyzikálno-chemické a biologické vlastnosti proteínov.

2. Nukleové kyseliny

Zloženie, štruktúra a vlastnosti nukleových kyselín. Watson-Crickov model dvojzávitnicovej molekuly DNA. Úloha nukleových kyselín v prenose genetickej informácie. Semikonzervatívny mechanizmus replikácie DNA. DNA polymerázy.

3. Enzýmy

Špecifickosť enzýmov. Princípy enzýmovej katalýzy. Vlastnosti aktívneho miesta. Michaelis-Mentenovej rovnica. Lineweaver-Burkova transformácia. Regulácia enzýmovej aktivity. Alosterická, kompetitívna, nekompetitívna inhibícia. Regulačné enzýmy – alosterické, kovalentne modifikované a zymogény.

4. Biologické membrány

Funkcia a všeobecné vlastnosti membrán. Membránové lipidy – fosfolipidy, glykolipidy a cholesterol. Zloženie a vlastnosti fosfolipidov, glykolipidov a mastných kyselín. Štruktúra membrán. Model biologickej membrány.

5. Metabolizmus

Spôsoby získavania energie v organizmoch. Funkcia ATP, NADH, FADH₂, NADPH a koenzýmu A. Vitamíny a ich vzťah ku koenzýmom. Získavanie energie zo živín.

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Prírodovedecká fakulta

**Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky**

6. Oxidačná fosforylácia

Štruktúra a funkcia mitochondrií. Zloženie a funkcia dýchacieho reťazca. Spriahnutie oxidácie a fosforylácie. Protónový gradient. Syntéza ATP. Štruktúra a funkcia ATPázy.

7. Sacharidy

Rozdelenie, chemická štruktúra, fyzikálno-chemické a biologické vlastnosti sacharidov. Glykolýza, cyklus kyseliny citrónovej – kľúčové reakcie a ich význam pre bunku. Funkcia transaldolázy a transketolázy v pentóзовom cykle.

8. Metabolizmus lipidov

Štruktúra a funkcia triacylglycerolov pre bunku. Lipázy. Degradácia triacylglycerolov a β -oxidácia mastných kyselín. Funkcia karnitínu. Syntéza mastných kyselín.

9. Fotosyntéza

Štruktúra a funkcia chloroplastu. Fotosystém I a II. Cyklická a necyklická fotofosforylácia. Fixácia CO_2 . Calvinov cyklus.

10. Degradácia aminokyselín a močovinový cyklus

Deaminácia, transaminácia a dekarboxylácia aminokyselín. Aminotransferázy. Premena NH_4^+ u rôznych druhov organizmov. Podstata odbúrania amoniaku v močovinovom cykle.